

6. EXPRESIONES EQUIVALENTES. Estas locuciones *estoy amando, ando amando, quedo amando, voy amando, y no dejo de amar*, son lo mismo que *yo amo*. Igual equivalencia tienen los demás tiempos y personas.

7. LOCUCIONES EQUIVALENTES Á PRETÉRITO PERFECTO. Las siguientes locuciones equivalen á pretérito perfecto, y por él se traducen en latín: *está escrito, está visto, está dicho, está acabado, está hecho, dicho se está, visto se está, tengo entendido, tengo averiguado, estoy ó quedo enterado*, y otras análogas que equivalen á *se ha visto, se ha escrito, he visto, he llegado á entender, á averiguar, he averiguado*, etc. Ejemplo. Te tengo oído decir, *Audiivi ex te, cum diceres*.

TEXTOS LATINOS

19

ENTRESACADOS DE LA

PROSODIA DEL P. EMANUEL ÁLVAREZ

PARA EL USO DE LOS ALUMNOS

DEL

SEMINARIO CONCILIAR

Quidquid præcipies, esto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Horat. epist. ad Pison. v. 331 et 336.

PALMA

TIPOGRAFÍA DE FELIPE GUASP.

1891

I.

Quid est Prosodia? Es la parte de la Gramática, que enseña la cuantidad de las sílabas y los acentos de las voces para su debida pronunciación. Facultas agens de accentu et quantitate syllabarum.

Quid est quantitas? Es una afección de la sílaba por medio de la cual se mide el tiempo ó detención, que se hace, cuando se pronuncia. De aquí se sigue que si esta detención es poca, la sílaba sobre la cual recae, se llama breve; si mucha, larga: y si tanto puede ser breve como larga á voluntad del Poeta, se llama indiferente.

Quid est accentus Syllabarum? En cuanto á los acentos de las Sílabas, como es doctrina oscurísima por sernos completamente desconocido el modo especial, con que los latinos pronunciaban su bello idioma, únicamente distinguiremos los tres acentos Agudo, Grave y Circumflejo, que se compone del Agudo y del Grave, ó sea como define el Sr. Nebrija. Accentus lex est, qua tendit syllaba sursum, vel qua deprimitur.

Præviæ notitiæ de litteris.

TEXTO.

Carmina conflantur pedibus. Dat syllaba, metro,
Temporibus dimensa pedes, & pluribus una
Sæpè notis constant, nonnunquam unica tantum
Littera. Vocali geminâ coeunte, resultant
Diphthongi & numerum totidem vocalibus æquant.

De Mutis, et Liquidis.

TEXTO.

Octo recensentur mutæ pro carminis usu.
F quoque vim mutæ, liquidâ subeunte, recepit.
Quatuor ex liquidis, L & R sua robora semper
Imminunt, si muta præit, velut Adria, Cyclops:
N atque M in Græcis tantum posuere vigorem;
Et rarò: Tecmessa, Cygnus pro testibus adsunt.

De Duplicibus.

TEXTO.

X & Zeta gerunt vires ubicumque duarum:
Atque I, vocales inter; ceu Maior & Ajax.
I quoque vocalis, velut V, fit consona simplex
Utraque vocalem feriens, ut Ianna, Virtus.

De I et Iota.

TEXTO.

Molliter I veteres quondam sonuisse putantur:
Pinguior ille sonus Libien redolere videtur.
Semper Iota sonum vocalis, more Pelasgum,
Servat: Hebræorum Jod consona semper habetur:
Vocalem quicumque sonant, imitantur Achivos.

De U Liquescente.

TEXTO.

Additur U semper post Q liquefacta, Vigorem
S G præpositis, modo fert, modo ponit eundem,
Ut Suus, Exigues, Persuadeo, Sanguis & Unguis.
Cum vires elementa suas posuere liquesunt.

*Syllabæ partim breves, partim longæ,
partim communes.*

TEXTO.

Carminis Ausonii mensura potissima tempus
Est mora, seu spatium, quo syllaba funditur ore.
Quæ brevis est, uno gaudet; quæ longa, duobus:
Communis, brevis esse potest & longa Poësi.
Nulla apud Ausonios vocalis semper habetur
Longa, nec ulla brevis. Binæ extenduntur ubique

II.

REGULÆ DE SYLLABARUM QUANTITATE,
SEU DE EARUM BREVITATE, LONGITUDINE,
AC INDIFFERENTIA.

De Diphthongis.

TEXTO.

Protrahe diphthongum. Sed Præ brevis esto, sequente
Vocali: sumes exempla Præire, Præustus.

De vocali ante vocalem.

TEXTO.

Vocalem rapuere, aliâ subeunte, latini.
R nissi succedat, recipit duo tempora Fio.
E longum sibi quinta gradûs assumpsit in Ei:
Res tamen atque Fides & Spes rapiuntur ibidem
Est lus in patrio productum, in versibus anceps.
Sit breve in Alterius; sit longum semper Alius.
Eheu longa petit: variis conjungitur Ohe.
Pompei & similes, producunt propria casus.

De Vocali ante Vocalem in Dictionibus Græco-Latinis.

TEXTO.

Græca per Ausoniæ fines, sine sede vagantur;

Et quaedam longis, ceu Dia, Choréa, Thalia,
Darius, Cytheréa, Aer, Elegia, Platéa,
Atque alia. Et Chóream rapuit, Plâteamque poesis.
Solvit & in geminas, veluti Cythereia longum.

III.

De positione.

TEXTO.

Consona si duplex, vocalem, aut bina, sequatur,
Vocalis, positu, remanens producta sonabit;
Bina sit in verbis quamvis disjuncta duobus.
Consona principium verbi sortita sequentis
Tam duplex quam bina, nihil præuntibus auget
Tsmporis, ut fiant longæ; ceu Clara Zacynthos.
Quadriugus rapitur: Biiugus coniungitur illi,
In quibus I duplex non est, sed consona simplex.

De Liquescentibus.

TEXTO.

Si brevis una simul mutam, liquidamque præbit,
In prosa cîta semper erit, sit vatibus anceps.
At mutam, & liquidam quoties ab origine longa
Præcedit, rapitur nunquam; ceu Matris Aratrum.
Utraque vocalem si consona juncta sequentem
Non ferit, anteiens brevis est (velut Obruo) nunquam.

IV.

*De præteritis dissyllabis et geminantibus
primam syllabam.*

TEXTO.

Præteriti sit longa prior, cuy syllaba duplex.
Sto, Do, Scindo, Fero rapiunt. Bibo, Findo, priores.
Abscidit, abscidit modulantur utrumque poetæ.
Utraque præteriti rapitur geminata. Cecidi
Tolliur à cædo veniens; à pedo, Pepédi,
Et quæ tenduntur positu, ceu curro, cucurri.

De supinis dissyllabis et polysyllabis.

TEXTO.

Longa supina jubent fieri dissyllaba vates.
At Reor, atque Sero, Do, junge Ciere Linoque
Ire, Ruoque, Queo, Sivi rapuere priores.
Communem, Statum, primam servare videtur.
Inde Stitum reprimit composta extendit in Atum.
Inde Status brevia; at staturus longa petivit.
Longa supina damus, polysyllaba semper in Utum.
Ex vi præteritis, quibus v sit consona, fiet
In tum, perpetuò penultima, longa, supini.
Córripe Itum, quoties ab uî resillire videbis.

V.

De Derivatis.

TEXTO.

Derivata solent ritus servare parentum.

Mobilis et Fomes, Laterna, ac regula longis,
Tegulaque, abiecta brevitatis origine, gaudent.
Dantur Arista, Vadum brevibus. Sopor, atque Lucerna
Longis orta; frequens plura his tibi suggeret usus.

De Compositione.

TEXTO.

Tempora simplicium retinent composta suorum.
Et patrium vocalis habet mutata vigorem,
Ut Récido: Diphthongus item, ceu Quæro, Requiro.
Semisopitus habest à simplice, Deiero, Iuro.
Pèiero contemnunt; velut Innuba, Prónuba, nubo,
Queis etiam Nihilum cum Cógnotus, Agnotus hærent.
Et Dicus à dico. Variant Connubia vates.
Longâ Imbecillus, verbumque Amblitus amavit.
Ambitus at nomen cum fratribus arcta poposcit.

VI.

De præpositionum compositione.

TEXTO.

Præpositiva aliis si pars connectitur ulla,
Quanta fuit seiuncta prius, coniuncta manebit;
Præpositæ modo nulla prius data norma resistat.
In Dirimo brevis esto prior, comes esto Disertus.
A Danaum correpta manet; RE adiunge latinum.
Sed longum Refert, opus est cum signat, habeto.
Ausonidum PRO longa sonat, correpta Pelasgum.
Corripe quæ Fundus, Neptis, Fugioque, Neposque,

Et Fari, Festus, Fateor, Fanumque creantur:
 Ut Profugus spectat, cui iunge Profano, Protervus,
 Atque Propago (genus), Properare, Procella, Profecto.
 Procuo commune datur, Propino, Profundo:
 Longa Propagare, et Prosérpina sæpius optant.

VII.

De compositis ab aliis dictionibus.

A in compositione.

TEXTO.

Compositi partem claudens, A tende priorem.

E In compositione.

TEXTO.

E, brevis effertur, claudens, extrema, priorem,
 Compositi partem, velut, Stupefacta, Nefandus.
 Nequicquam, produc, Nequando, Venefica, Nequam,
 Nequitia & Nequis, comitante Videlicet, adde
 Nécubi, Nequaquam; sociusque Veneficus esto,
 Atque Veneficium. Variis Liquefactus adhæsit.

VIII.

I vel Y In compositione.

TEXTO.

I quoque compositi primam brevis utraque partem
 Claudit: ut Omnipotens, Polydorus. At inde recedunt
 Vipera, Siquando, Tinacria, Siquis, Ibidem,
 Illicet, atque Duum Bi. Tri præunte, Quadriee.

Cumque Meliphylon, Bigæ, Tibicen, Ubique,
 Sicubi, Nimirum, cum Scilicet, Omnibus Idem
 Masculeum, & quæcumque Dies componit adauge.
 Si tandem I, fixum non est, protendimus illud,
 Ut quidam. Rapidis Ubicumque frequentius hæret.

O In compositione.

TEXTO.

Partem compositi claudens, O graeca, priorem,
 Esto brevis: ceu Corpo-phorus. Tendatur ibidem
 O magnum, & veram probet esse Geometra normam.
 O pariter Latium, productum tempus amavit.
 Excipe Quandòquidem, atque Hodie cum Bardocucullus.
 Et Quoque sit semper rapidum, simul & Sacrosanctus.
 Cum Controversor, variant sua tempora nati.

U In compositione.

TEXTO.

U si compositi pars est prior, effice cûrtam.

IX.

DE INCREMENTO SINGULARI NOMINIS.

Quid est incrementum.

TEXTO.

Gignendi casu rectum superante priorem,
 Ferre incrementum vox dicitur: accipit unum,
 Quæ semel augetur: duo, cum bis syllaba crescit.
 Si patrius crescentis erit dissyllabus, esto
 Prima incrementum; si vox polysyllaba, nunquam.

Quæ fuit aucta semel, robur conservat ubique.
A Bove longa tamen deducito tēpora Bobus.

Incrementum secundæ declinationis.

TEXTO.

E, I, U, normæ dēdimus brevianda secundæ.
Inde recedit Iber & Cēltiber inde recedat.

X.

Incrementum tertiæ declinationis.

In A.

TEXTO.

A, ternæ crescens produc, ut Calcar & Ajax.
Māscula correptis, Ar & Al, finita dabuntur,
Ut Lar, Sal. Et iis Hepar, cum Nēctare, Bacchar
Cum Vade, Mas & Anas, cum natis Parque, Iubarque.
As, A, græca rape, ut Pallas, Phantasma. Iungantur
S finita, ut Arabs, si cōsona pōnitur ante.
Et Dropax, Antrax, Atrax, cum Smilace, Climax;
His Atacem, Pānacem, Cólacem, Stiracemque, Facemque,
Atque Abacem, Córacem, Phylacem, compostaque nectes.

XI.

In E.

TEXTO.

E, breve sit, véluti Cúcumis, cum Fūnere, Pulvis,
Enis hahens patrio produc. Ita Cēltiber, Halec,
Ver & Iber, Lócuples, Heres, Mercesque, Quiesque.

Et Lex & Vervex, Seps, Plebs, Rex, insuper Halex.
El patrios peregrina jube protēdere casus,
Ut Daniel. ER, ES ādhibe finita pelasgum,
Ut Crater, Rhamnes. Æther breviatur & Aër.

XII.

In I et Y.

TEXTO.

I rāpidis, velut Ordo, Calybs, accedit utrumque.
Attamen in græcis genitivi extenditur Inis,
Ut Sálamis, Phorcyn, Vibex, Nesisque jungantur,
Et Lis, Glis, Samnis, Dis, Gryphs, quibus adde Quiritem,
Ix utrumque gradu, producit terna, secūdo,
Ut Spaditx, Bómbyx. Brévbis Pix gaudet et Histrix,
Coxendixque, Cilix, Chænix, Natrixque, Calixque,
Atque Calyx danaum. Nectes Erycemque, Nivemque.
Sardónychi sociatur Onys, cum Fórnice, Varix,
Et Sálices, Filices, Lárices. Sit Bébrycis anceps.
Sed brévbis junges, in Gis, cum patrius exit,
Ut Phryx. At Coccyx, Mastyx, producta sequantur.

XIII.

In O.

TEXTO.

O longum, ut Candor, Tēlamon, sibi tertia flectit.
Omicron, ut Cānonis, rétinet breve tempus ubique.
Omega producit semper: genitivus Agonis
Indicat, atque usu multa exploranda magistro.
Sed variant Briton, Sidon, variabit Orion.

Groecorum rapiatur Oris cum patrius esto,
Ut Nestor Crantor: neuterque latinus, ut Æquor.
Oris ab Os produc. Rápidis Memor, Arbor adhœrent,
Et Lepus & Pus compositum, Bos, Compos, & Impos.
Córripe Cappádocem cum Præcoce; júngito nomen
S quoque finitum, si consona forte præivit.
Ut Scrobs. At Cyclops, Cecrops tendatur & Hydrops.

In U.

TEXTO.

U breve tempus habet, patrio crescente. Sed Uris
Udis et Utis, habent ex Us venientia longum.
Lux, Frux & Pollus ac Fur tendantur ibidem.
Intercus, Ligus, atque Pecus rapiantur ubique.

De incremento plurali nominis.

TEXTO.

I dato correptis, atque U: da cætera longis,
Obliquo rectum casu superante secundum.

XIV.

DE INCREMENTO VERBORUM.

Quid sit incrementum? Quæ ejus norma?

(TEXTO.)

Crementum verbûm primum dic, quod positurum
Æquat: bis superans dicatur habere secundum:
Quod si ter vincit, tria tunc crementa notabis:
Nam pro incremento numeranda est ultima nunquam.

TEXTO.

Norma incrementi solum persona secunda,
Quæ cadit ex primo verbi presente vocatur.
Si caret activa verbum, fingemus eandem.
Et super hanc quoties accreverit addita normam
Syllaba, tot numero verbum incrementa recepit.
Prima sit augmentum, quando est monosyllaba verbi
Norma: ut Fles, Flebam; quando est polysyllaba nunquam.
Quæ tantum à prima distat, quantum última norma
Sive eadem maneat semper, sive altera sedem
Occupet, augmentum numerabitur ordine primum.
Nam pro incremento numeranda est última nunquam.

De quinque vocalium incremento.

TEXTO.

I, atque U, corripies. A, E, O, crescentia produc.

Exceptiones incrementi.

In A.

TEXTO.

At Do prima sibi brevium incrementa recepit.

In E.

TEXTO.

Prima E, corripiunt ante R, duo tempora ternæ.
In Reris, vel Rere, datur penultima longis.
Sit brevis E, quando Ram, Rim, Ro, adjuncta sequentur.
Et Beris, atque Bere: ut semper Celebrâbere donis.

In I.

TEXTO.

Temporis exacti penúltima protrahit, Ivi
Tempus; & I, quartæ, clementum, augmentia, primum.
Nolito addatur longis, Nolite, Velimus,
Nolimus cum Simus: idem composta requirant.
Præteriti rapiatur Imus, penúltima semper.
Ri, conjunctivi poterit variare poësis:
Orator patriæ doctum ne spreverit usum.

In U.

TEXTO.

U, sit in extremo penúltima longa futuro.

XV.

De ultimis Syllabis.

A in fine.

TEXTO.

A, longum, ut Contra Mémora, petit última tempus,
Eia, Ita, contractis, Quia, Postea dantur & omnis
Causa in A. Sextum remove, Danaumque vocandi.

E in fine.

TEXTO.

E finita cohors, brevium sibi témpora poscit.
Omnia sed primæ producimus, omnia quintæ:
Ut Re, Calliope. & quæcumque trahuntur ab illis.

Adde Fame, Cete, Tempe. Cape longa secundo,
Verba secunda, modo, numero deflexa priori.
At, Cave sit varium, rapidis, Vide, rarius hæret,
Et Vale. Productis addi monosyllaba gaudent.
Cóntrahit inclinans, adjectaque syllaba tempus.
Sunt producta, Ferè, Fermè, protenditur Ohe.
Ordinis extendes adverbia cuncta secundi,
Inde Benè, atque Malè, excipiunt brevianda poëtæ.

XVI.

I in fine.

TEXTO.

I, longis finita ádhibe. Sed utrumque peslasgùm,
Cum rápidis celerare jube; velut Oëbaly, Moly.
Sicubi cum græcis, Quasi, cum Nisi, Nécubi junges.
Sunt varianda Mihi, Tibi cum Sibi; sæpius isthæc
Corripienda Ibi, Ubi, & quando est Cui syllaba duplex.

O in fine.

TEXTO.

O, datur ambiguus. Dentur monosyllaba longis;
Tertius, & sextus. Pro causâ extenditur, Ergo,
Quodque habet O magnum, ceu Manto. Adverbia junges,
Nóminibus deducta. Adeò producta sequatur.
Imo, Duo, atque Citò, & Scio, Nescio, témpora semper
Accélerant. Rapienda, Modò, nata omnia. Gaudent
Porrò, Modò ambiguus; Serò, & conjunctio Verò.

U in fine.

TEXTO.

U finita, velut Panthu, duo témpora servant.

XVII.

B, D, T, in fine.

TEXTO.

B, D, T, rapies. At C, producta sonabit.
Córripe Nec, Donec, rapidis Fac, tutius nasci.
Ast Hic, masculiei generis cantabitur anceps.

L in fine.

TEXTO.

L, rapitur. Peregrina feré producta sequuntur.
Sal, Sol, productis, & Nil constanter adhærent.

M in fine.

TEXTO.

M, brevis, ecthlipsi contemptâ, evâserat olim:
Compósitis antiqua novis modo jura dabantur.

N in fine.

TEXTO.

N, longis extrema datur. Sed nómina ternæ
En, rapiunt quod fecit Inis. Sic græca secundæ,
Sic omnes quarti, quorum est brevis ultima recti
Témpora corripiunt: velut Ilion, Arcton & Ossan.
Forsitan. In. Forsan. Tamen. An. Viden. arcta sequantur.

R in fine.

TEXTO.

R dabitur brevibus. Cum Dispare tollitur Impar,
Cur, Far, Fur, & Iber, Lar, Ver, Par; iungito Compar:
Et Nar, cum græcis patrius quibus exit in Eris,
Ut Crater, Æther, Aër. Sit Céltiber anceps.

XVIII.

As in fine.

TEXTO.

As, velut Æneas, Pietas, datur última longis.
As danaum brevis est, in Adis, dum patrius exit:
Quartus, ut Heróas, ternæ jungatur achivum.

Es in fine.

TEXTO.

Ponitur Es longum. Brevibus dat tertia rectum,
Cum patrii brevis aucta fuit penultima casus,
Ut Comes. Inde Ceres, Paries, Abiesque, latini,
Pes, cum stirpe, velut Sónipes, Ariesque repellunt.
At neutra, ut Cacoëthes, erunt rapienda pelasgum.
His quintum & rectum numero date græca secundo.
Arcades & Troes veluti: Penes hæret iisdem.
Additur Es verbum & quæcumque oriuntur ab illo.

XIX.

Is, vel Ys in fine.

TEXTO.

Is, vel Ys, adstringes. Plurales exime casus.
Glis. Sis. atque Velis. & Vis. tendatur utrumque.

Et Quamvis, Nolis. Adsis, ad cætera proles.
Ordinis extremi personam extende secundam.
Ex numero primo; ut Sentis, Producta sequatur
Itis, habens patrio longum, sive Inis, & Entis.
Lis, Samnis, Simois, Salamis exempla ministrant.

Os in fine.

TEXTO.

Os adhibe longis. Brevibus dato Compos, & Impos,
Osque Ossis. Rapiant neutralia græca latini
Ut Chaos. Accelerant, velut Arctos, græca secundæ,
Et danaum patrii pro teste Erymântidos esto.

XX.

Us in fine.

TEXTO.

Us breve sit. Quartæ rectum, quintumque priores
Adjicito: ejusdem reliquos producito casus.
Et patrii producta, quibus penultima crescit;
Ut Tellur, Virtus. Monosyllaba longa reposcant;
Ut Rus, & nomen cui patrius exit in Untis,
Ut Cerasus. Det pus, ut Apus, sua pignora longis.
Ex os, ut Panthus, adhibe contracta pelasgum
Productis. Ab Os, ut Prólogus, venientia tolles.
Us longum patriis ex O venientibus exit,
Ut Manto Mantus: venerandum & nomen IESUS.

ULTIMA SYLLABA CUJUSLIBET CARMINIS.

TEXTO.

Syllaba cujusvis erit ultima carminis anceps.

12